

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Mahkeme Üyesi Mustafa ÖZKÖK'ün Tebliği

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin 44. kuruluş yıldönümü nedeniyle düzenlenen kutlama törenine davet edildiğimiz için, başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Başkanı Sayın Tülay Tuğcu olmak üzere, diğer Anayasa Mahkemesi üyelerine şahsen ben ve Tören'e katılan meslektaşım Sayın Gönül Erönen ile birlikte Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi olarak teşekkür ederiz.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti anayasa yargısı sistemini anlatabilmek için kısaca Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ulaşılan kadar geçirilen evrelere değinmek isterim.

Ada ülkesi olan Kıbrıs'ın Anayasa Mahkemesi ilk kez 1960'da kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nda yer almıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'na göre Anayasa Mahkemesi bir başkan ve iki yargıçtan oluşmakta ve başkan, Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve Kıbrıs vatandaşı olmayan üçüncü ülke vatandaşları arasından atanmaktaydı. İlk Anayasa Mahkemesi Başkanı Alman vatandaşı idi. Diğer üyeler ise bir Türk ve bir Rum olarak atanmıştı. Bu anayasal sistemimiz Aralık 1963'e kadar devam edebildi. Aralık 1963'de meydana gelen Kıbrıs olayları nedeniyle Türk toplumu Kıbrıs Cumhuriyeti'nden ayrılmak zorunda kalmış ve kendi özerk kuruluşlarını tesis etmiştir. Önce geçici Kıbrıs Türk Yönetimi, bilahare, otonom Kıbrıs Türk Yönetimi ve 13 Şubat 1975'de Kıbrıs Türk Federe Devleti olarak hayat bulmuştur. Son olarak, 15 Kasım 1983'de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurulmuştur.

1963'ten sonra Türk tarafı kendi devlet kurumlarını oluşturmuştur. 13 Şubat 1975'te kurulan Kıbrıs Türk Federe Devleti'nde Anayasa Mahkemesi, Yüksek Mahkeme olarak yer almaktadır. Yüksek Mahkeme bir başkan ve en az dört, en çok beş üyeden oluşmakta idi. Başkan ve dört üye ile Anayasa Mahkemesi olarak oturum yapılmakta idi. 15 Kasım 1983'te ilan edilen Ku-

zey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde kurum olarak Yüksek Mahkeme yer almış, üye sayısı ise bir başkan ve yedi üye olarak düzenlenmiştir. Başkan ve beş üye asıl, son atanan iki üye ise Anayasa Mahkemesi yedek üyesi olarak görev yapmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ayrı bir anayasa mahkemesi olmadığı cihetle anayasa mahkemesi görevini Yüksek Mahkeme gerçekleştirmektedir.

Yüksek Mahkeme, Anayasa Mahkemesi, Yüce Divan, Yargıtay ve Yüksek İdare Mahkemesi görevlerini yapar.

Anayasa Mahkemesi olarak görevleri ise Anayasa'nın 147. maddesinde yer alan Cumhurbaşkanı, Cumhuriyet Meclisi'nde temsil eden siyasi kurumlar ile siyasal kurumlar ve en az dokuz milletvekili veya kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda diğer kamu kurum ve kuruluşları veya sendikalar bir yasanın, karamamenin, tüzüğün, Cumhuriyet Meclisi İçtüzüğü, Cumhuriyet Meclis kararlarının, yönetmeliklerinin veya bunların herhangi bir kuralının Anayasa'ya aykırı veya ona uygun olmadığı gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi'ne doğrudan doğruya iptal davası açabilirler.

Bu hak yukarıda sayılan mevzuatın Resmi Gazete'de yayımlanmasından itibaren doksan gün zarfında kullanılabilir.

Yine Anayasa'nın 148. maddesine göre, istinaf işlemleri de dahil olmak üzere, herhangi bir mahkeme işlemindeki bir taraf, bu işlemin herhangi bir safhasında, bu işlemin uyuşmazlık konularından herhangi birinin karara bağlanmasında etkisi olabilen herhangi bir yasanın veya kararın veya söz konusu yasa veya kararın herhangi bir kuralının Anayasa'ya aykırılığını ileri sürebilir ve bunun üzerine, Mahkeme bu konuyu, Anayasa Mahkemesi'ne sunar.

Anayasa Mahkemesinin diğer bir yetkisi ise Devlet organları arasında kuvvet veya yetki uyuşmazlıkları hakkında kesin karar verme yargı yetkisidir.

Keza Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 146. maddesinde düzenlenen Cumhurbaşkanlığı, bir yasayı veya herhangi bir yasanın belli bir kuralını veya Meclis'in herhangi bir kararının yayımlanmadan önce Anayasa'nın herhangi bir kuralına aykırı veya ona uygun olup olmadığı konusunda görüşünü bildirmek üzere Anayasa Mahkemesi'nden yanıt isteyebilir.

Anayasamızın 144. maddesi uyarınca Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanları Yüce Divan sıfatı ile yargılama yetkisini haizdir.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın herhangi bir kuralını yorumlama münhasır yetkisine sahiptir. Anayasa Mahkemesi kararları kesin olup gerekçesi yazılmadan yayınlanmaz.

Anayasamız sert tabir edilen anayasa türündedir. Çünkü Anayasamızın 9. maddesine göre, Anayasa'nın 1. maddesi, 2. maddesinin (1), (2) ve (3). fıkraları ile 3. maddesinde yer alan kurallar değiştirilemez ve değiştirilmesi önerilemez.

Anayasa değişikliğini düzenleyen 162. maddesi ise Cumhuriyet Meclisi'ni en az 10 üyenin öneride bulunmasını ve üye tam sayısının 2/3 çoğunluğu ile değiştirilebileceği öngörülmektedir. Dokuzuncu maddedeki kurallar saklıdır, ancak anayasal değişikliklerin halk oylamasında kabul edilmesi durumunda Cumhurbaşkanı 10 gün içerisinde onaylamayı yapar ve Resmi Gazete'de yayınlanıp yürürlüğe girebilir. Bu tür katı kurallar içerdiği için, KKTC Anayasası yürürlüğe girdikten sonra hiçbir değişikliğe tabi tutulmamıştır. Anayasa değişikliği zaman zaman gündeme gelmekte ise de elli kişiden oluşan Cumhuriyet Meclisi'nde Anayasa değişikliği yapılabilmesi için şu andaki aritmetik yapıya göre iktidar partileri ile en az ana muhalefet partisinin müşterek hareket etmeleri gerekmektedir. Bu ise genelde mümkün olmamaktadır ve bu nedenle KKTC Anayasası'nı değiştirmek hemen hemen imkânsız gibidir.

Yüksek Mahkeme'nin diğer görevleri ise yukarıda bahsettiğim Başkan ve iki üye veya iki üye veya üç üye ile Yargıtay olarak ve yine bir başkan, iki üye veya üç üye ile Yüksek İdare Mahkemesi olarak görev yapmaktır. Yargıtay olarak veya Yüksek İdare Mahkemesi olarak yaptığı oturumlarda verdiği kararlar kesindir.

Yüksek Mahkeme'ye, Yargıtay olarak ilk mahkemelerin verdiği kararları okumasından itibaren 42 gün zarfında istinafa başvurulabilmektedir.

Yüksek İdare Mahkemesi'ne idarenin karar, işlem veya ihmaline karşı karar için, işlem veya ihmalden olumsuz yönde doğrudan doğruya meşru menfaati etkilenen kişi tarafından başvurulabilir. Karar, işlem veya ihmalin öğrenildiği tarihten itibaren 75 gün zarfında başvurulur.

Yüksek Mahkeme'ye ek olarak hukuk ve ceza davalarına bakmaya yetkili her ilçede bir kaza mahkemesi mevcuttur. Kaza mahkemelerinde bir kaza mahkemesi başkanı ve yeterince yargıç görev yapmaktadır.

Ağır ceza mahkemesinin yetki alanına giren davaları görmeye yetkili ağır ceza mahkemesi oluşturulmuştur. Ağır ceza mahkemesi bir başkan, bir kıdemli yargıç ve bir yargıçtan oluşmaktadır ve dönüşümlü olarak tüm kaza mahkemelerinde ağır ceza oturumları gerçekleştirmekte ve yetkisine giren davalara bakmaktadır.

Aile Mahkemesi yetkisine giren davalar ise Kaza Mahkemesi bünyesinde görevlendirilen yargıçlar vasıtası ile görülmektedir.

Mahkemelerin genel işleyiş ve sair çalışmasını sağlayan, yargıçların atanmalarını, meslekte ilerlemelerini, görevlerinin veya görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, görevlerine son verme veya disiplin kuralları hakkında karar verme yetkisi Yüksek Adliye Kurulu'na aittir. Yüksek Adliye Kurulu özerk bir kuruluş olup Yüksek Mahkeme Başkanı ve yargıçları, Cumhurbaşkanı'nın atayacağı, Cumhuriyet Meclisi'nin atayacağı ve Cumhuriyet Başsavcılığı ile Barolar Birliği'nin seçeceği bir üyeden oluşmaktadır. Kararlar ise üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alınmaktadır.

Yargıçlar anayasal güvence altındadırlar. Yüksek Mahkeme yargıçları 65 yaşını, diğer yargıçlar 60 yaşını bitirinceye kadar görev yaparlar.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Başsavcılık görevini yapan bir Başsavcı, Başsavcı Yardımcısı ve yeterince savcıdan oluşan Hukuk Dairesi mevcuttur. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başsavcısı, Devletin, Cumhurbaşkanı'nın, Başbakanının, Bakanlar Kurulunun ve diğer organlarının hukuk danışmanıdır. Başsavcı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti mahkemelerinde kamu yararı gereğince herhangi bir suç hakkında dava açmak yetkisine sahiptir. Ceza mahkemelerinde, kesin yönetim ve sorumluluğu Başsavcıya aittir. Bu yetkisini doğrudan doğruya veya önerisine uygun olarak Başsavcı Yardımcısı veya savcılar tarafından kullanılır. Başsavcı, Devletin taraf olduğu hukuk ve Anayasa davalarında Devleti veya organlarını temsil etme yetkisine sahiptir.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.